

GONDOLAT

SZERKESZTI: KEMENES LAJOS

TARTALOM:

LENDVAI ISTVÁN: MAGYAR KÖLTŐ KILENC SZÁZ-
KILENCBEN. — SZELLEMLÉPÉS A SZOVJETHÁZBAN.
— VÁZSONYI, A POLITIKUS ÉS VÁZSONYI, AZ APA. (ls.)
— BULCS: A SAJTÓHUSZÁROK. — CIONISTA VÉSZ-
TÖRVÉNYSZÉK RÁCALMÁSON, DUNAADONYBAN ÉS
NÉMEDIN. — KÉRI (KRAMMER) PÁL LEVELE EGY
HÖLGYHÖZ. — POGÁNY-SCHWARZ JÓZSEF PONGYO-
LÁBAN. — KMO SKÓ MIHÁLY dr.: KI FELELŐS A HÁBORU
KITÖRÉSÉÉRT? — FELJEGYZÉSEK. — MÁRTON FERENC
ÉS HERCZ IMRE RAJZAI.

B U D A P E S T
1919. DECEMBER 4.
I. ÉVF. ÁRÁ 2 KORONA. 8. SZ.
ELŐFIZETÉSI DIJ EGY ÉVRE: 100 KORONA.

KIADJA: A KÖZPONTI SAJTÓVÁLLALAT R.-T.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV., Gerlóczy-u. 11.
 Szerkesztőségi órák mindennap 11 és 1 óra között. Kéziratokat nem adunk vissza.
 Előfizetési ár: egy évre 100 K, félévre 50 K, negyedévre 25 K.

— Az Uj Nemzedék matinéja. Horthy Miklósné és Horthy Miklós fővezér védnöksége mellett december 7-én, vasárnap délelőtt fél 11 órakor tartja az Uj Nemzedék jótékonycélu matinéját a Városi Színházban. Az előadás jövedelmét az Erdélyben internált székely hadosztály lesújtó helyzetének javítására fordítja rendezőségünk. Mikor az Uj Nemzedék értesült, hogy internált hőseink, jó székely katonáink rongyokban, mezitelen lábbal, kétségbeejtő viszonyok között várják az itthon lévők segítségét, azonnal utnak indított előlegül a saját pénztárából 20.000 koronát. Hiszük, hogy ma-

tinénk jövedelme tetemesen növelni fogja ezt az összeget, mely csak pillanatnyi segítséget jelenthet. A társadalmi szempontból is nagyszabásúnak ígérkező előadásra minden korlátozás nélkül bocsátjuk a jegyeket a közönség rendelkezésére, hogy bárki résztvehessen a művészet és a jótékonykodás közös ünnepén. Az ünnepi szónok Prohászka Ottokár püspök, a keresztény és nemzeti megújulás vezéregyénisége. A műsor oly változatos és magas színvonalú, hogy az Uj Nemzedék matinéja egyaránt irodalmi és társadalmi esemény lesz.

Neue Post

uj, egyetlen németnyelvű keresztény politikai napilap.

Szerkeszti: **HUBER JÁNOS.**

Szerkesztőség és kiadóhivatal;

IV., Haris-bazár 1. sz.

A magyarországi keresztények legkedveltebb lapja.

Előfizetési ára egy hónapra . . . 12 kor.
 " " " negyedévre . . . 35 "
 " " " félévre . . . 70 "
 " " " egész évre . . . 140 "

Mutatványszámot kívánatra küld a kiadóhiv.

Képes Krónika

Szépirodalmi, művészeti és társadalmi hetilap. Megjelenik szombaton.

A legszebb keresztény ujság!

Szerkeszti: **ZIGÁNY ÁRPÁD,**

Szerkesztőség: VIII., Szentkirályi-u. 28. Telefon: J. 65.
 Kiadóhivatal: IV., Gerlóczy-utca 11. Telefon: 107-37.

Előfizetési árak: Egész évre . . . 96 kor.
 Félévre . . . 48 "
 Negyedévre . . . 24 "
 Egy hónapra . . . 8 "

Egyes szám ára 2 kor.

Szerkesztő: Zigány Árpád. — Fotoripor-
 ter: Harsányi Gyula. — Rajzoló: Wesely
 Norbert. Kiadja a Központi Sajtóvállalat r. t.

**Keresztény férfiak és nők, kik lapárusítással foglalkozni
 óhajtanak, jelentkezzenek lapunk kiadóhivatalában.**

„Magyar költő kilencszáztizenkilencben.”

— Széljegyzetek Babits Mihály önvédelméről. —

— Irta: *Lendvai István.* —

Azokban a napokban, amikor a vörös banditavilág „közönséges” bűnözőiből egy tucat az akasztófa árnyékába állt, vallani s vezekelni, — a „nemközönséges” bűnösök közül egyik, a *Nyugat* című folyóirat régi arculatával és szemérmetlenül emelt homlokkal kiállt Budapest utcáira, tovább mérgezni. Ma még óvatos ez az ezerszeres mérgező, ma még keveset s inkább hallgatással politizál, a nemzet kétségbeesett

utolsó talpraállását még nem támadja nyíltan, csak arra vigyáz, hogy egy meleg szava ne legyen hozzá s ne adjon ódát a három szín tiszteletére, mint ahogyan adott a gettó megszégyenítő vöröspalástjáról a bosszu és megtorlás örökemlékezetével öröklött vörös színek magasztalására. Ma még inkább csak Ignotus, Gellért Oszkár, Laczkó Géza és Schöpflin Aladár nevével (legutóbbi ugyanakkor egy „keresztény-nemzeti” jelzésű napilap társaságának vezetője), némán jelzi belső változatlanságát s alkalmasabb időkre följajzott mérges nyilainak csöndes készülségét. Ma még irodalmat mimel inkább, s ami politikumot ad, azt Babits Mihályon, e legügyetlenebb politikuson keresztül adja, mert Babits Mihály bölcsője fölé nem mutathatnak az ébredő magyarok, ott nem vöröslött Dávid csillaga. Nos, ami az irodalmat illeti, hajlandók vagyunk irodalmi zsüri ítélete elé bocsátani megállapításunkat: nincs ennek a számnak egyetlen olyan közleménye, amely élményt, irodalmi szenzációt verne idegeinken, — az az egy, amely erre alkalmas volna, egy ír és katolikus származású költőé: Wilde Oszkáré. (Az már aztán kü-

lön ignotusi ravaszság, hogy a szá-
nalomnak, a fegyház részvéttballa-
dájának ez a fordítása most jött ki,
a hóhérok pörének s várható felköt-
tetésüknek idején, s nem akkor,
amikor a sziriai hóhérok indultak
el, mint „rőt tógás törvénytudók“
magyart veszejteni.) Ami pedig a
politikát illeti, Babits Mihály cikke
nagyon szomorú, nagyon szegény, s
keresztény számalomunkat és sajnál-
kozásunkat jobban fölkelti még a
readingi fegyház balladájánál is. E
sorok írója egyszer hevesen, belső
igazságának tudatában s magyar
szívének görcsében kegyetlenül meg-
támadta őt, — de e számalmas husz
oldal elolvasása után mélyen belelát
Babits Mihály lelkébe és ma kriti-
kai megjegyzéseit is a Krisztus szá-
vával veti papírra: bocsássatok meg
neki mindnyájan, keresztény ma-
gyarok, mert nem tudja, mit cselek-
szik, s talán sohasem is tudta, mit
cselekedett.

Babits Mihály husz oldalon át
mossa magáról a vörös festéket és
számalom nézni, hogyan keveredik
bele annál jobban. Az egész furcsa,
Babitshez méltatlanul zagyva cikk,
ez a sajátságos harakiri, abba csen-
dül ki, amit ha egyébből nem,
ebből az egy írásból mi is tanul-
ságul hoznánk elé: *minek politizál
Babits Mihály s minek politizált
valaha is?* Politizálnia költőnek:
szabad, de nem *muszáj*. Kiváltkép-
pen nem muszájna olyasvalakinek,
akinek egész költői jelentőség, és
irodalomtörténeti rangfokozata az
a gyökeretlenség, az a legbelső *ni-
hil*, az a mindentmegértő és ennek
következtében semmihez sem ra-
gadó, tapadó, minden belső rej-
telmes, impulzus nélkül való szkep-
szis, amely művészetének nem tud
— mert nem tudhat — vért adni,
amely nem az elsődleges tartalmon
át ad belsően törvényszerű formát,
hanem az elsődleges formán át ad
alapjában „mindegy“ tartalmat.
Babits Mihály költészetének épp
úgy lennie kell, mint kellett Adyé-

nek: Babits az egészen beteg, egé-
szen gyökértelen, egészen csakvir-
tuóz költő, a végső dekadencia, a
világnézeti anarchia, amely egy-
forma virtuózul játszik Internáció-
nállét és turáni indulót, — mint
ahogy Ady a betegségből, a beteg
altestből egek felé vivődő Kentaur,
áthajolás az egészen egészségesek
felé, akik most következnek, de per-
sze nem Kiss Menyhért lesz a ne-
vük. Ha valaki, ez az embertípus a
tagadása önmaga legbelsejében
minden politikának, mert a poli-
tika irányt, célt, határozottságot és
tartalmat jelent. A politikában vég-
képp megdöglik Buridán számara,
mert szkeptikus és nincs belső, kér-
dezetlen impulzusa, amely vagy a
szalma, vagy a széna, de minden-
esetre *valami* felé hajtja. Hogy ad-
hatta magát politikára éppen az a
Babits Mihály, az az anti-Fried-
rich, aki valamikor a kételyt mint
legnemesebb értelmi kötelességet
hirdette Anatole France nyomdo-
kain? Most Babits Mihály maga
veri a mellét *mea culpa*-ra, hogy
rossz politikus volt, hogy ő nem
való politikusnak s ebben igaza van
s még azt is megengedjük neki,
hogy ez valami felsőbbrendű dig-
nitás, — de egyben nincs igaza.
Mikor eddig elkövetett politizálásá-
nak számonkérőire fölháborodva tör-
rá s megtagadja arra való jogosult-
ságukat, hogy politikájáról ítéletet
mondjanak. Nincs igaza főképp
akkor, amikor ezt megint úgy cse-
lekszi, hogy megint csak — elfogul-
tan és szerencsétlenül — politizál,
prózában és *versben*.

Elfeledi-e Babits Mihály, hogy
őt a magyarság nemcsak az iro-
dalmi fronton látta, hanem a poli-
tikain is? Mert hogy ő verseit
mindig a Nyugatban közölte, arról
ő nem tehet, — a keresztény ma-
gyarság még ma sem produkál
olyan folyóiratot, amelyben a ke-
rsztény magyarság bármily kriti-
kával fogadott, de valóban fejlődés-
történeti termékeit jelentő írás-

művek megjelenhetnének. Ha Babits Mihály havonta kétszer kinyújtja vala az elefántcsonttorony rácsán verseit a Nyugatnak s aztán visszacsütyed a torony tisztaságos csöndjébe, senki óra követ nem vethet. De Babits Mihály sűrűen lejött a toronyból és letette a politika nagyon is mocskos garasát, *mindig és egyedül az országrontók mellett*. Mikor mindnyájan szenvedtünk a háboru miatt, de tudtuk, hogy benne vagyunk és most már végig kell csinálnunk a tisztes győzelemért, — az ő pacifizmusa a defaitisták mellé állott, segített megfogni a magyar karnak lendületét s *csak* azt, — és ujjongott, mikor nem a világ összes frontjait omlesztették össze, hanem *csak* a magyart. Mikor az összeomlasztott magyarság testére rálopakodtak idegen, alacsonyabb kulturájú, nyílt csatában mindig alul maradt balkáni imperializmusok, mikor a cseh, oláh, szerb kancsukák suhogtak magyar férfiak és nők hátán, a magyar földet egyre beljebb falta mohóságuk, akkor Babits Mihály előállt és kifejtette, hogy nem a föld a haza, hogy a haza becstelenség, s nem azt mondta, hogy föld nélkül nincs haza, és nem azt mondta, hogy a haza nevével gonoszokat visszaéltek, de ezért a gonoszokat kell megtagadni s nem a hazát. Mikor a vörös gyalázat és örület hatalomra jutott, Babits nem átalított mint kulturprimadonna együtt utazni és ágálni Kunfi Zsigmonddal, a Himnusz és minden kulturkonzervatizmus gyűlöléjével. Mikor a föllázadt patkányok egyetemi katedrával kínálták meg, akkor szende szüziségében nem jutott eszébe, hogy ez nem lehet véletlen, hogy ezt „Európa lovagjai” nem oktanul cselekedték éppen vele, s nem például Gárdonyi Gézával vagy Ambrus Zoltánnal, és ő, a forradalmár, egyszerre a *loyalitás* kötelességét érezte velük szemben, akiket most maga is szélsárká-

nyoknak és gombolyagfilozófusoknak nevez, ő, aki soha nem tudott loyális lenni a százszorszént magyar baka és a nemzet, a faj sorának imperatív követelményei iránt. Mikor Kun Bélák haramiauralma tobzódott, Babits azt az egyetlen dolgot utálta bennük, ami még érdemüknek indult s ami még azzá válhatott volna: a területi integritásért való fegyverragadást. S most, mikor a faj szelleme minden akasztófa, gajdesz és kézigránát alól fellökte magát, most ő csak annyit lát, — éppen most! — hogy:

lábukkal tipornak

a *gazok* után most az *ostobák!*

Ó igen, Babits Mihály, vanak köztünk ostobák is, nem mindnyájan faltunk fölhuszonöt könyvtárat, de annyit ön is bevall, hogy most már nem a gazok uralkodnak, s az ostobaság tán még inkább hagyján, mint a *gázság*. De kérdezzük öntől: 1919. augusztus 2-ika óta *csak* ostobákat és *csak* ostobaságot lát ön mindazok közt és mindabban, akik az ország sorsát kezükbe vették és ami e nagy tömegmozgalomban hánykódik? Hát ön, értelem férfja, csupa lángelmét látott-e Ignotus kackiás selyemharisnyája körül, magához méltó ingeniumot tisztelt-e Déri Tiborban, Osváth Ernőben, Sisa Miklósban, az Értelem netovábbját intuálta-e Hatvány Lajosban, vagy Kornfeld báróban, vagy Balázs Bélában — akivel mégis csak egy asztalhoz ült s nem is szép, hogy most megtagadja őt! — s ezek mind türhetők voltak Önnek, *ezen* ostobasága ellen ön nem tartotta soha érdeemesnek csatába ugrani? Igen, ostobák köztünk is vannak, de ez nem a mi kiváltságunk, s tehet-e nekünk szemrehányást az, aki nem jön köztünk, jelenlétével az ingeniumok számát szaporítani s az „ostoba” gyalogosok elé a nemostoba hadnagyok közé állni. Károlyi nem volt önnek ostoba, egy nemzet ocsudását azonban csak a könyvtári műveltség szögletéből nézi?

Sok mindent lehetne fölvetni kérdésül Babits Mihály cikke körül. Ha csak vitézi tornát akartam volna, amelyben az ellenfél minden sebe egy levél babér a győztesnek, akkor hosszabban foglalkoztam volna Babits Mihály szerencsétlenül mosakodó, s önmagát Danteval, Vörösmartyval egészen helytelenül azonosító írásával. Megvilágítottam volna azt a sajátos pszichopathológiát, a melylyel a nemzet minden önvédelmi hősiességét szemléli. Nem teszem. Ma még a magyar fölbuzdulásnak — amely többet jelent esetleges és talán valóban kellemetlen személyeknél — nincs irodalmi ar-

culata, nincs komoly, méltó, nagy folyóirata. Ha Babits, akit — saját cikkének meghazudtolásául mondjuk — igenis hívtunk s igenis szívesen látunk, közénk jött volna és tizedrészannyi időt töltött volna velünk, mint Balázs Bélával vagy Déri Tiborral, akkor talán már meg is volna. De rövidesen meglesz, s akkor fogja megállni utolsó nagy próbáját Babits Mihály, akit akkor nem politizálásra hívtunk, — ha ő nem akarja — hanem költői érzelmeinek érvényesítésére, hangoztatott magyar konzervatizmusának igazolására.

Szellemidézés a szovjetházban.

A néhai szovjetház, a Hungária, ezen a héten előlépett: újra vendéglő lett belőle.

Bemegyünk a Türr István-utcai vendégfogadóba. Azelőtt a tájékán is szivdobogást kapott a szegény, jámbor polgár, kinek kitérdelt nadrágja van, lyukas cipője és havi ezerkétszáz korona fizetése, minek ellenében „burzsuj“-nak nevezték és halált kívántak a fejére.

Az étteremben leülünk. Március 21 óta nem jártunk ebben a helyiségben. Odajön asztalunkhoz egy pincér és mosolyog:

- Ez volt kérem — sugja hal-
kan — Kun Béla asztala. Itt evett
a népbiztos a feleségével együtt.
- Mennyibe került egy ebéd?
- Nyolc koronába.

— Mit adtak érte?

— Levest, hust, vagy sültet és süteményt. A népbiztosok maguk adták a lisztet, a tojást, a vaját.

Akkoriban mindenki csak hajdinakásából és tökfőzelékből élt.

— Ki evett legtöbbet?

— Vágóéknak az első emeleten, a 112-ben. Külön éléskamrájuk volt. Zsákban állott a liszt s a szekrényekre befőttes üvegeket raktak. De a legtöbbnek szintén volt spájza, a fürdőszobában, hol *disznókat, baromfiakat rejtegettek*. Számuely főképp a teavaját kedvelte. Ha nem volt teavaj, akkor nagyon haragudott. Később idehozatta a testvéreit, a rokonait is, a pályaudvaron lefoglaltatta a *király étkezőkocsiját*, azon főzött magának és családjának s

GONDOLAT

autón küldette be ide az ebédjét.

— Izlett nekik a Hungária kosztja?

— Eleinte. Később már nem tetszett a francia és angol konyha. Ekkor elhozták *Spiegl* Rózát a Lipótvárosi Kaszinóból, Az készített nekik *kindlit, ricsettet, erősen fokhagymás husokat és cimetes-édes levest.*

— Volt itt bankett?

— Igen, a diktatura bukása előtt tartották Kún Béla hugának az esküvői lakomáját. A Gerbeau-tól fagyalaltot is rendeltek.

— Csöndesen viselkedtek?

— Elég csöndesen. Csak a László volt gyakran berugva, akkor aztán lármázott, ordított a folyosókon.

Fönn a szálloda szobáit takarítják a románok után. Ujra hal-kan beszélnek a folyosókon, hol valaha halomban állott a kézigránát s a terroristák főpróbát tartottak az ellenforradalom leveretéséből. Meséli egy szobalány, hogy a terroristák ilyenkor kést vettek a szájukba, mindkét kezükbe revolvert és úgy szaladtak végig a lépcsőkön. Volt egy kutyájuk is. Ugy hívták, hogy *Burzsuj*. Arany paszománból csináltak neki örvet, arra ráakasztottak egy vaskeresztet, megy egy *signum laudis*-t. Ezt nagyon mulatságosnak találták a „néppiszkosok”. Ma is így hívja a személyzet a népbiztosokat.

Kún Béla a 214-es szobában lakott, a feleségével. Nem volt igen

követelő, csak az ágyakat cseréltette ki, rézágyakat hozatott le a felsőbb emeletről. Felesége sokat zongorázott ebben a szobában. Itt most egy urihölgy lakik, hintaszéken olvas. Mellette a 215-ben Kún Béla Ágnes nevű kislánya volt a nevelőnővel. A két szoba közt van egy tágas fürdőszoba, melyet szintén használtak Kún Béláék.

Egyik szobalány vezet itten:

— Kún Béla szobája előtt mindig sok terrorista állott. Őt őrizték leginkább, meg Vágót. Szamuelyre nem is vigyáztak. Ő egyedül járt, nélkülük.

— Mikor mentek aludni a vendégek?

— Nagyon későn. Ugyszólván egész éjjel égett a villany, folyton csöngettek, egyik szobából a másikba szaladtak. Szamuelyhez gyakran jöttek fiatalányok, kik a fehérekről kémjelentéseket hoztak, ezeknek vacsorát, pezsgőt vitetett be és hajnalig mulatott velük. Szobájában különben rettenetes képek voltak felaggatva.

Kérdezzük, milyen képek?

— Nagyon kegyetlen képek, — mondja, — „anatomische Bilder”.

Ez a nő jól ismerte azt a két ukrán tisztet, akit a vörösök meggyilkoltattak.

— Itt laktak a 141-es szobában. Nagyon kedves, finom, elegáns urak voltak, huszártisztesen viselkedtek, sokat kocsiztak, a kocsi-ban hanyagul végigheveredtek. Zöld egyenruhát hordtak. Egy éj-

szaka, úgy két és három óra közt hallom, hogy dörömbölnek az ajtón, aztán kiabálnak. Terroristák vették körül a szobájukat. Az egyik ezt mondta: „Vetkőztessétek le őket.“ Egy perc se telt bele, a két ukrán tisztet ingben kihurcolták a folyosóra, összekötötték a kezüket és vitték le a Dunába. Másnap mindenki erről beszélt a szovjetházban. Szamuely azt mondta, hogy aki egy szót is szól, úgy jár, mint ők.

Az ellenforradalom idején, amikor monitorok lötték a szállodát, Vágó népbiztos már kora délután letelefonált, hogy mi készül és a szálloda a veszély pillanatában üres volt. László a pincébe bujt. *Hatan maradtak a szállodában*, az egyik az igazgató meg a huga, a portás, egy öreg liftes és két pincér. Az ágyulövés után *nem tudták, hogy a szálloda is megsérült*, vagy egy félóra mulva futott fel az emeletre az egyik gondnokné, aki látta, hogy az erkély leszakadt, a 309-es szoba rombadőlt, a 409-es szoba tapétáját pedig erősen megrongálta a srappell. A folyosót füst borította el.

Az igazgató sehogy se tudja méltányolni, hogy a szovjet történelmivé avatta a Hungáriát. Rázza a fejét:

— Nem értem, kérem, hogy miért éppen a mi szállodánkat választották ki. Fogalmam sincs róla. Károlyi alatt már üzenetek nekem a forradalmárok, hogy

igy-ugy az Astoria szük, hozzánk szeretnének jönni, de én elhárítottam az ajánlatukat. Március 21-én aztán lefoglalták szállodánkat és az összes betéteinket is. Az ellenforradalom kárainak kijavítása 80.000 koronánkba került. Kún Béla legalább kifizette a számláját, mielőtt elment. De a többi 200.000 koronás számlát hagyott hátra.

Hasztalanul vigasztaljuk az igazgatót, hogy ennyit a reklám is megér, tovább csóválja a fejét.

Hiába, a történelem sok pénzbe kerül.

Civilisatio.

— A versaillesi konferencia címére. —

*Ezelőtt a háboruban
Nem követtek semmi elvet,
Az erősebb a gyengétől
Amit elvehetett, elvett.*

*Most nem úgy van. A világot
Értekezlet igazgatja:
S az erősebb, ha mi csint tesz,
Összeül és — helybenhagyja.
(1877, után.)*

Arany János.

Hogy jutottam Karlsteinba.

— Egy riport viszontagságai. —

Mikor napisajtónk újra szóhoz jutott, nekiiramodtak a pesti riporterek, hogy kitérjék a nagyvilágnak Magyarországra részére vagy egy fél-évig hozzáférhetetlen titkait. Mondani sem kell, hogy mindegyik első-sorban *Karlsteinba*, az internált budapesti népbiztosok tanyájára akart kijutni. De amíg osztrák szociáldemokrata képviselőknek könnyű megtalálni az utat *Karlsteinba*, a budapesti riporterek sokkal nehezebb. Miközben sajtónk képviselői csak Bécsben ültek, sorra jelentek meg a hamis hírek *Karlstein*ről. Az egyik szerint *Kun Béla* tejberizst eszik, mert tüdőbajos és gyomorbeteg, a másik szerint nagy dáridókat csap, sőt a távoli külföld arról is tudni vélt, hogy az elvtársak már nincsenek is *Karlsteinban*, hanem már régen átszöktek a határokon Oroszországba.

A hamis hírek megcáfolásául arra az ötletre jutott az osztrák kormány, hogy két külföldi ujságíró enged be *Karlsteinba*. Minisztertanácsban foglalkoztak ezzel az ötlettel és felhatalmazták *Pohlt*, a külügyi sajtófőnököt, a külföldi ujságírók kiválasztására. Így jutott engedélyhez *Helsen*, dán ujságíró, a kopenhágai *Berlingske Tidende* munkatársa.

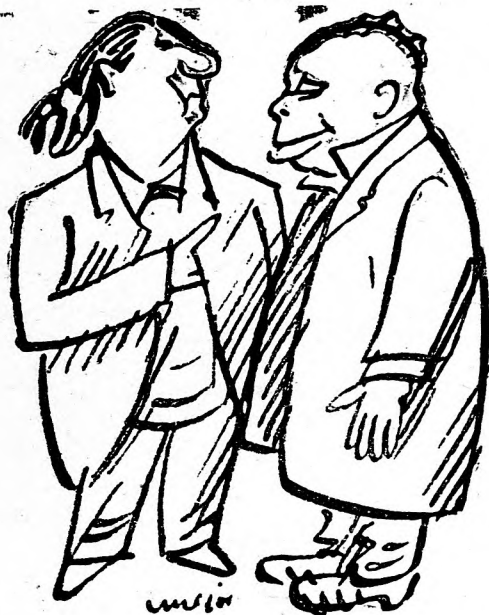
Helsen a háboru alatt az osztrák-magyar sajtóhadiszálláson tartózkodott s innen ismerte *Simon* Vilmost, a *Pesti Hirlap* tudósítóját és *Pogány Józsefet*, a *Tisza-gyilkost*, aki akkor még a *Népszavát* tudósította a háboru főhadiszállási borzalmairól. *Helsen* maga mellé kérte *Simon*t, mint szakértőt, hogy így a másik külföldi ujságíró konkurenciájától szabaduljon. Ez a megoldás az osztrák kormánynak is kedvére való volt, mert egy magyar hirlapíró jelenléte a *Helsen* riportjának csak nagyobb megbízhatóságot kölcsönözhetett. Így jutott ki *Simon* is *Karlsteinba*.

Jómagam is azzal a céllal utaztam Bécsbe — utlevél nélkül s a határon át gyalogszerrel, — hogy *Karlsteinba* jussak el. Már egy hete vártam a jószerencsét, amikor tudomást szereztem a *Simon* esetéről. Tudtam, hogy engedély nélkül hiába indulna el az ember *Karlstein* felé, legfeljebb *Waidhofenig* jutna el, az volt most már minden törekvésem, hogy *Simon* terjedelmes természetbe kapaszkodva, valahogyan utána bujjak a *karlsteini* várba. Sikerült is annyit elérnem, hogy egy külföldi — mondjuk svéd — ujságíró igazolványával és az osztrák külügyi hivatal által kiállított *passepourt*ójával ugyanakkor tolongtam a *Franz Josefsbahn* bécsi állomásán, amikor *Simon* és *Helsen* várták a vonat indulását. Vigyáztam persze arra, hogy meg ne lássanak és sikerült is *Schwarzenauig* észrevétlenül maradnom. Itt azonban át kell szállni és hat óra hosszat várni — éjjel 1-től reggel 7-ig — a *Waidhofen* felé induló vonatra. Ezen a kis piszkos állomáson lehetetlen volt elbujni *Simon*ék előtt. Bele is ütköztem *Simonba*, aki nagy csodálkozással és nem kis megrökönyödéssel vette tudomásul, hogy én is itt vagyok.

— Hova, hova! — kérdezte tőlem.

GONDOLAT

- Waidhofenbe — szolt a válaszom.
- Akkor bizonyára tovább is, mondjuk Karlsteinba.
- Lehet — feleltem titokzatosan.
- De oda nem lehet csak ugy egyszeruen kijutni. Van talan minisztertanacsi engedelye? — kerdezte gunyosan.
- Az nincs, de van mas.

Othagyttam Simont, hadd törje a fejét azon a módon, ami a zsebemben van. Mikor két óra tájban beszálltunk a Zlabrup felé induló vonatra; véletlenül a Simonék fülkéjébe szálltam. De ekkor már nem volt okom elbujni előlük, hát egész nyugodtan odatelepedtem. A dán ott hevert a sarokban, mint egy üzem kívül helyezett gép, lehuny szemekkel, fehérén, mint a halál. Csak Simonnal beszéltem. A dánt nem ismertem és nem is volt módomban megismerkedni vele. Beszélgetésünk során megtudtam, hogy Simon nagyon éhes, tehát Waidhofenban legelőször is enni megy s hogy a kerületi kapitányságon kell jelentkezniök. Önként adódott tehát, hogy nekem legelőször a kerületi

kapitányságra kell sietnem. Mikor Waidhofen a. d. Thaya-ba megérkezett a vonat, el is váltam Simontól s mint aki nagyon ismerős arrafelé, nekivágtam az első utcának és mentem, mentem, amíg csak Simonékat magam mögött éreztem. Akkor aztán megfogtam a legelső szembejövő embert s a nyert utbaigazítás irányában nekiiramodtam a kerületi kapitányságnak.

A kapitányságon Radetzky kerületi kommisszárius fogadott. Megmutatom neki az igazolványaimat.

— Igen, igen, már tudok róla. Telefonon is, írásban is kaptam utasítást Bécsből. Mikor akarnak indulni az urak?

Szóval már egy kalap alá kerültem Simonékkal. Meg kellett tartanom ezt az előnyt.

— Természetesen azonnal, — siettem megjegyezni.

— Igen, igen, de úgy tudom, hogy ketten vannak az urak. Egy magyar újságirót is jeleztek.

— Csakugyan — mondom — még ketten vagyunk.

— Még ketten? — kérdi Radetzky csodálkozva.

— Igen még ketten — feleltem a legnagyobb lelki nyugalommal. De még se fejeztem, amikor kopogtatnak az ajtón. Nem lehetett, más mint Simon és Helsen.

— Itt is vannak — teszem hozzá.

Nyílik az ajtó és belépnek Simonék. Nehéz leírni azt a színválto-

GONDOLAT

zást, ami hirtelen végigfutott Simon arcán. Nem tudom, láttam-e valóban, vagy csak éreztem, úgy tűnt föl nekem, hogy a térde megroggyant. Simon zavartan fordult Radetzky felé s Helsenhez hasonlóan kihuzta zsebéből az igazolványát és átnyújtotta Radetzkynek.

— Tudok már az egészről — szólott Radetzky. — Az ur — s ezzel rám mutat — már mondotta, hogy azonnal indulni is akarnak. De — s itt egy pillanatra szünetet tartott — csak két urat jeleztek...

— Hiszen mi csak ketten vagyunk — sietett megjegyezni Simon. Nem engedhettem elmélyülni e szavak hatását, hamar közbevágtam:

— No igen, az uraknak ugyanis kifejezetten Karlsteinba szóló igazolványuk van, az enyém pedig minden esetre szóló, általános.

Határozott fellépésem megtette a magáét, Radetzky teljesen megnyugodott. Kiment, hogy kocsiról gondoskodjék. Ezt a pillanatot használta fel a dán arra, hogy szembeforduljon velem. Odaszólt Simonhoz:

— Ez nincs rendben. Csak nekünk kettőnknek van engedélyünk, csak mi mehetünk ki Karlsteinba. Senki más!

Radetzky visszajött. Mi elbuesztunk, hogy megvárjuk a legközelebbi vendéglőben a kocsit és Radetzkyt, akinek velünk kellett tartania. A kapu előtt Simon visszafordult s vissza akart menni. Mint mondta, benn felejtette a botját. *A botját, ami nem is volt nála.* Megfogom a Simon kezét, nem engedem vissza.

— Csak egy percet várjon, beszélni szeretnék magával!

Simon várt, de visszaküldötte a dánt „a botjáért.” A dán elérte. Mig én odakint igyekeztem Simonnal megbékülni, nehogy engem bajbakeverjen, a dán odabenn elmondta Radetzkynek, hogy nem ismer engem, én nem tartozom hozzájuk s ők tiltakoznak az ellen, hogy én is kimenjek Karlsteinba. Mire a dán kijött a kapitányságról, odaküldtem Simont, hogy lékítse ki a dánt, amit Simon jószívvel vállalt is. Hogy mit beszélhettek egymással, nem tudom, csak annyi bizonyos, hogy a dán egy kevéssé megnyugodott és megkegyelmezett. Erre aztán Radetzkyvel kellett még elsimitani a dolgot. Ezt is vállalta nagynehezen Simon. Elhatározták, hogy nem mehetnek be a karlsteini várba, de magába Karlsteinba kiengednek. A kocsiról mégis leszorítottak. Kisütötték, hogy nincs rajta hely. Kénytelen voltam gyalog elindulni s vagy 6 kilométert tehettem meg a 14-ből, amikor a kocsit utólért s felvett a két üres hely egyikére.

Karlsteinban felkísértem Simonékat a vár bejáratáig s a várajtónál hallgattam, amint Radetzky kiadta az utasításokat a csendőröknek.

— Ez az ur Helsen, dán ujságíró, jogosult bemenni és beszélni az internáltakkal. Ez az ur pedig Simon, magyar ujságíró, szintén jogosult bemenni, de az internáltakkal nem beszélhet:

Erre ők befordultak az ajtón, én pedig vártam egy ideig, valami hangra, vagy mozgolódásra. Csak a szuronyos csendőr járt fel s alá a várajtónál. Gyerekek visítózása hallatszott ki a vastag, széles, lapos várfalak mögül. Amint lefelé cammogtam az őszi sártól sikos nagy kő-

kockás lépcsőn a hántolatlan fakorlátba kapaszkodva, láttam, hogy valaki jön felfelé. Tul a lépcsőn, már a meredek kanyarodón is alább szembetalálkozom vele. Egy asszony, szatyorral a karján. Az inashoz megy fel, de csak a várajtóig juthat el. Lent a vár alatt szintén egy csendőr sétáltatta meg a szuronyát. Az országuton megállok és körül nézek. Balra a Thaya kanyarog. Piszkos, habos vize mintha még most is a népbiztosok nyári fürdőzésének a nyomait ringatná. Előttem erdő, onnanfelől jöttünk. Jobbra a vár, vagy harminc méteres dombon, a várfal is van ilyen magas. Háromszögalakja van, amely toronyalaku gömbölyűségbe fut a domb meredekén, de a szélen ékkel vág a levegőbe. Nagyon esetlen, rideg az egész épület, nem kelti a régiség érdekességét, noha a XII. századból való. Hátam mögött, a falu fölött van a kert, a faluból is belátni oda. Itt lézengtek népbiztosék napsütéskor, most azonban nem mutatkoznak. A falu maga alig néhány ház, de rendez, tiszta és elég megtermett házikók. A mészáros csaknem kastélyszerűen lakik. De a főtekintély a vendéglős és postamester, *Kittinger*, aki a kerület országgyűlési képviselője: Nationalrat és a tartományi főnök helyettese. Az ő vendéglőjében várnak minket ebédre. Mig amazok a várat járják, én itt mindenkit kivallatok.

Igy tudom meg, hogy *Haidmühle*, ahol a népbiztosok azelőtt voltak, szintén itt van a közelben Raabs mellett. A vár *Van Straten* grófé volt, de mikor költekezései miatt gondnokság alá helyezték, gondnoka a várat a gróf adóhátralékai fejében felajánlotta az osztrák kincstárnak. A háboru előtt a vár már igen rossz állapotban volt, de aztán tatarozták s galíciai menekülteket és montenegrói internáltakat helyeztek el benne, vagy 500-at. Az ezek részére beállított egyszerű szükségberendezést használják Kun Béláék is, de mert csak vagy 70-en vannak, nem lakják az egész kastélyt. A cselédség csupán 4 személy: egy szakácsnő, két mindenes és egy inas. A kastély őrsége 14 csendőrből áll, akik folyton váltakoznak, mert nincs inyükre ez az eldugott fészek. De még elégedetlenebb a falu népe. Az ugyan nem igaz, hogy Kun Béláék valami nagyszerűen élnek. Ennivalót csak a környékről kapnak, ott pedig nem igen van és különösen nincs Kun Béla részére. Tüzelővel se nagyon pazarolhatnak, mert ami fát a közelből kapnak, az meg se kottyán azoknak a nagy termeknek. Így se látják őket a falubeliek szívesen. Gyűléseztek, deputációztak, memorandumoztak, *Kittinger* ismételtén megpiszkálta a bécsi kormányt, de eredménytelenül. Rezignáltan mondják, beh kár, hogy Karlstein már szinte a cseh határon fekszik s így nem férhet hozzá egy vakmerő magyar csapat. Egyszer azonban csak elfogy Karlstein türelme s akkor felelhet Bécsben Renner akármit, ők megteszik a magukét.

Mire visszajöttek Simonék s megtudtam tőlük, hogy alig láttak valamit és semmitse tudnak, s kocsink mögött elmaradt a karlsteini vár, legalább azzal a nyugodt tudattal mehettem vissza Bécsbe, hogy hiába intrikál az osztrák kormány, se meg nem szöktetheti, se fel nem hizlalhatja ezeket a bitangokat, mert minden mozdulatára ügyel Karlstein, a falu és képviselője, a postamester.

Az Otthon, mint a magyar nyilvánosság.

— Kik tapsoltak Huszár Károlynak? —

Szamuely az Otthon-ban.

Huszár Károly miniszterelnök Magyarország nyilvánosságához az Otthon Kör nagytermén keresztül beszélt kitűnő politikai érzékel. Mindegyesetre enyhítő körülmény, hogy akkor, amikor öexellenciája kegyes volt nyilatkozni, a bakszoba ajtaját bezárták és előzően egy fél-óráig nyitvatartották az ablakokat, hogy elillanjon az a parfüm, amelyet a magyar nyilvánosság bajvivői a proletárdiktatura alatt bőveritékezéssel illantattak ki magukból. Hogy öexellenciája mit beszélt, arról megemlékeztek a napilapok. Arról is, hogy majdnem belebukott ebbe a kis politikai fordulatba. Mi csak meg akarjuk állapítani, hogy kik voltak azok a magyar újságírók, akik előtt a miniszterelnök prófétai nyilatkozatokra hangolta önmagát. Ott láttuk például Weisz Rudi urat, akinek más tulajdonságát nem jegyezték föl a krónikások, mint hogy több ház tulajdonosa és Magyarország legjobb pikétjátékosa. Életében soha nem irt le egyetlenegy sort sem. A másik nagy férfiú Jellinek Aurél, aki tetőtől-talpig kedves, bohém ember, azonban annyi köze van az újságíráshoz, mint a hercegprimásnak az izraelita hitköz-séghez. Kis Károly elvbarátunkat sem nélkülöztük, aki különben Magyarország legöregebb patikussegédje és a házardjátékok egyik szakértője. Komlós Jenő, a Schwartzer-intézet sokat emlegetett igazgatója sem hiányzott a rózsakoszoruból, nélküle semmiesetre se lett volna teljes a hallgatóság, mely Magyarországot jelentette. Csörgő Hugó és Neugebauer urak, a magyar közjátékosság bajnokai, szintén kellő súlylyal reprezentálták a magyar nyilvánosságot. A magánköltők, továbbá Bér Dezső, Faiksz Jenő, Farkas Jenő, Vértess Marcell, a hetilaprajzolók gárdájának élesreköszörült intelligenciájával hallgatták ökegyelmességét. Ha ott nem lettek volna, Huszár Károly nem tudott volna azal védekezni, hogy a magyar nyilvánosságot másképpen, mint az Otthon utján, nem tudja megtalálni.

De voltak komoly újságírók is. Például Bónitz Ferenc, a sajtóiroda főnöke, akit úgy csendesmagukban Krampusz-bácsi névvel illet a magyarorszidi újságíró ifjúság.

A háttérben Herczeg Géza eresztett szivarfüst-fátylat és azon keresztül bámulta vezérét. Egyébiránt a magyar újságírók rendkívül nagy meg-

értést tanusítottak. Az álhirlapíró gárdát a hátulsó sorokba szorították és előre ők maguk ültek. Huszár Károly ugyanamellől az asztal mellől hallatta szavát, amelynél még a nyáron Magyar Lajos és Weltner elvtárs beszéltek és amelynél Szamuely Tibor vacsorázott békességes egyetértésben Göndör Ferencsel. Az elfogyasztott vacsorák szaga talán még benne volt az abroszokban, a hangulat és a taps, a megértés és a lelkesedés ugyanaz volt. Ez azonban még nem volna baj. Tény az, hogy a személyek is ugyanazok voltak. Lehet, hogy Huszár Károly nem vette észre, de akadtak olyanok, akik jobb memóriával vannak megáldva, mint ő. Weltnerék és Biróék, Göndörök és Magyar Lajosok szintén az Otthon-körön keresztül kívántak szólni és szóltak is, a nyilvánossághoz. Ezt az államférfiúi szokást a proletárdiktatura e dicső bajvivői honosították meg. Huszár Károly, mint Magyarország elismert miniszterelnöke, ugy látszik, csak a szokásnak hódolt, amikor megjelent az Otthonban és az Otthon tapsolói keresztül nyilatkozott az ország felé. Nem csodálkozunk, ha az Otthon-kör ezekután örökös disztagjává választaná Huszár Károlyt.

Az ügyvédek és a terroristák.

A budapesti ügyvédi kamarában a terroristák bünpörének tárgyalása előtt sokan azon a nézeten voltak, hogy a védőügyvédeknek a védelemért *semmilyen tiszteletdíjat nem szabad elfogadniok* és a kamara által kiutalandó általánynál *jótekmény célra kell fordítani*. Ezt a felfogást később *elejtették*. Vannak vagyons vadlottak is, akik a védőügyvédeknek óriási honoráriumot ajánlottak fel. Ezek közé tartozik dr. Vajda Zoltán, a vörös őrség parancsnoka, aki a Ferry-ügyben van vádolva. Ő maga is ügyvéd, igen gazdag ember.

Korvin (Klein) édesapja vagyonos fakereskedő és mesés összegeket, egész kis vagyonokat ajánlott fel annak az ügyvédnek, aki a fia életét menti. Az öreg Klein a tárgyalás előtt minden áron *keresztény ügyvédet keresett*, de az egész városban nem talált olyant, aki elfogadja fiának a védelmét.

Csernynek a tárgyalás során négy ügyvédje volt. Egymásután köszöntek a védelméről. Az első, akit az ügyvédi kamara rendelt ki hivatalból, betegségére való hivatkozással mondott le, a második, dr. Erős Vilmos nagy elfoglaltságára való tekintettel, a harmadik dr. Bárdos szintén ezen a címen. A fő tárgyaláson a védőbeszédét dr. Ács mondta el.

Bárdosnak, Cserny egyik védőügyvédjének, különben afférje is támadt miatta. A védőbeszéd idején nagy tolongás volt a ruhatárban, Bárdos a könyökével csinált magának utat, mire egy tiszt *felismerte benne Cserny egykori védőjét, bolsevistának és kommunistának nevezte*. A felizgatott tömeg már-már körülvette az ügyvédet és *életveszélyes fenyegetésekkel szidalmazta*, mikor a fegyveres őr védelme alatt valahogy sikerült kiszöknie a törvényszék épületéből.

— Gárdonyi írjon plakátot! A kommunizmus idején az egri direktorium Gárdonyi Gézától el-

kobozta a vadászfegyverét. Később visszaadta, de azzal a föltéttel, hogy a nagy író maga jöj-jön el érte. Gárdonyi elment, s a direktorium elnöke, egy ifju és csunya szíriai, a fegyver átadása közben rászólt:

— De ezentul jobban írjon ám, Gárdonyi ur!

Ő ezt úgy értette, hogy kommunistául írjon, de az egri remete a maga nagy szerénységében egy pillanatra egész komolyan meghökkent, mert stilisztikailag értette a dolgot s arra gondolt, hátha eddig nem irt egészen jól. Az egri diktatura egyébként arra próbálta kapacitálni Gárdonyit, hogy írjon — plakátokat. A dolog azonban nem ment. Gárdonyiról kiderült, hogy plakátírásra egészen tehetségtelen. Nem arra született. Csodálatos regényei és versei bizonyítják. Csak az elnök elvtárs nem tudta, aki biztosan nagyszerű plakátíró.

Vázsonyi Vilmos és Szemere Miklós magánkönyvtára.

A szovjet-kormány népbiztosságának egy április 28-án kelt rendelete értelmében a „kezelés és őrizet nélkül maradt, vagy bármiként veszélyeztetett magán- és családi könyvtárak köztulajdonba” vétettek, ami abból állott, hogy az erőszakosan elrekkvirált magánpalotákból és magánlakásokból a távollévő tulajdonosok könyvgyűjteményét elhurcolták a könyvtárügyi politikai megbízottak pribékjei a könyvgyűjtő- és elosztótelepnek elkeresztelt központi zálogházba, hogy onnan majd a tizenhárompróbás proletárkönyvtárakba osszák szét azt, ami nem a papirzuzóba való „selejt”. Csúpan egy esetben tettek kivételt a drákói szabály alól, az egyetlen, esküjéhez hű titkos tanácsos és demokrata

vezér, a dr. Vázsonyi Vilmos esetében, aki a svájci havasok fehér világában busult tejes kávé és omlós kalács mellett a nemzeti eldellé előléptetett ricseten tengődő vörös Budapest szenvedésén. De a vér nem válik vízzé és a Vázsonyi-féle demokráciának, ha nem is egészen törvényes, de annál inkább természetes gyermeke, a proletárdiktatura épp oly szentnek és sérthetetlennek tartotta Vilmos elhagyott könyveit, mint az a maga megtartott titkos tanácsosi esküjét. Eppen ezért a könyvtárügyi politikai megbízottak, felrugva a saját maguk által felállított s mindaddig gondosan betartott szabályt, kimondották, hogy a nagy Willy által hűtelenül elhagyott könyvek a mások által igénybe vett s

ugyancsak veszélyeztetett lakásban hagyandók, mivel bátyja, a szintoly nagy Vázsonyi Jenő és a Vázsonyi Vilmoszal egyazon házban lakó megbizottja, Mann Etelka felelősséget vállaltak a könyvtár rendbentartásáért és biztonságáért.

Bezzeg másoknak már nem jutott ki ebből a megértő szeretetből. Csak egy esetet említünk, a Szemere Miklósét, aki súlyos betegen feküdt Bécsben, s hogy nem szimulált, azt a nemzeti ügy kárára megfellebbezhetetlen módon, halálával bizonyította be. Ilyformán Szemere budapesti lakása nem is lett volna elhagyottnak minősíthető s e mellett neki is volt Budapesten megbizottja, nem ugyan Mann Etelka, ha-

nem csak dr. Zimmermann Lajos „volt“ ügyvéd, aki épp oly szívesen vállalta volna a könyvtár rendbentartásáért és biztonságáért a felelősséget, mint a Vázsonyi megbizottja. De hát itt nem szólt meg a vér és a könyvpribékek szó nélkül elhurcolták Szemere 458 kötetnyi könyveit, közte a családi ereklyét képező 1661-iki diszkótésű Károli Bibliát s a Huba vére Szemere c. mű 150 példányát, mely utóbbi valószínűleg a papírmalom nyersanyagkészletét lett volna hivatva gyarapítani. A bibliát ugyan Zimmermann erélyes fellépése következtében julius végén visszaszolgáltatták, de az egész könyvtár visszaadásáról eszközbe sem jutott intézkedni.

— *Horthy nem politizál.* Nemrégiben néhány lap közölte a fővezérnek egy — *Vázsonyira* vonatkozó — állítólagos nyilatkozatát. Kérdést intéztünk ebben az ügyben a fővezérségen, ahol a következő felvilágosítást nyertük:

— A fővezért egyesek mindenáron, mint politikai ütőkártyát akarják kijátszani bizonyos politikusok mellett vagy ellen. Ez mindenképpen helytelen, mert a fővezér nem akar politikai felfogások ütközőpontja lenni és általában tiltakozik az ellen, hogy az ő személyét politikai surlódások középpontjába állítsák. Ami Vázsonyit illeti, neki elég hosszú, nyilvános politikai multja van, amelyből mindenki ítéletet alkothat az ő egyéniségéről és irányáról. Nincs tehát semmi szükség arra, hogy a fővezér nyilatkozzék

akár Vázsonyi ellen, akár Vázsonyi mellett. A fővezér a keresztény magyar nép boldogulását tartja szem előtt, ez pedig már nem politikai, hanem magas erkölcsi szempont, amelytől természetesen sem ő, sem a nemzeti hadsereg nem tágithat. Azonban nagyon kívánatosnak tartja, hogy az ő személyét a napi politikába senki se igyekezzék belekeverni.

Ez a nyilatkozat, amelyet feltétlenül megbízható forrásból mérítettünk, felette megnyugtató, mert kiviláglik belőle, hogy Horthy személyében valóban providenciális, minden szempontból hivatása magaslatán álló férfiú került a nemzeti hadsereg élére, akinek azon szilárd elhatározásán, hogy a magyarság hajóját kivezesse az örvényből, semmit sem változtathat a napi politikának hullámverése.

Cionista véstörvénytörvényesek Rácalmáson, Dunaadonyban és Némedin.

— Hogyan dolgozott az őszirózsa forradalma. —

Az alább elmondandó szörnyűségek még akkor történtek, amikor Károlyi Mihály cégére alatt a zsidó milliommások, Hatvany és társai elhatározták, hogy megtiltják a harctereken levő magyarnak, hogy továbbra is az ellenségre lőjjön (az ellenséges hadsergeknek természetesen elmulasztották ugyanezt megtiltani) és kezükbe vetik október harmincegyedikén az ország sorsának intézését a „korszellem” követelménye alapján. Ugyanez a „korszellem” Rácalmás magyarjait is hatalmába kerítette, de ők a maguk szűke szerint magyarázva a korszellemet, bevették a zsidók ablakát. A hangulatot fokozta, hogy akinek bora volt és félt a nép hirtelen megalakult szabadszervezetétől, megnyitotta pincéjét, hogy borbá fojthassa a magyarok nekilendült bánatát. A számítás azonban csütörtököt mondott és következményeképpen kifosztódott a falu egyik leggazdagabb zsidójának a trafikja és az öreg zsidóasszony kénytelen volt az ablakon kiugrani, egyéb bántódása nem történt.

A potya zsidóbortól nekilódult búsmagyarok ezután zsidó jegyzőjüknel szerették volna tiszteletüket tenni, aki háborús tevékenysége alapján állítólag 350 hold magyar földet és egy millió koronácskát szerzett. Ennyit teremtett a semmiből, illetve ennyit kamafozott neki az öt éven keresztül ömlött magyar vér. A jegyző ur azonban a nép megüsztelő látogatása elől szerényen Baracs pusztára vonult vissza. Közben eltűnt egynéhány csirke, lába veszett egy s más dolognak, amint az már ilyenkor történni szokott.

Jött azonban az új korszellem szíriai igazságszolgáltatása. Lerándult Budapestről a cionista karhatalom egy osztága, géppuskát szegezett a védtelen falunak és megkezdődött a keresztény-pogrom. A károsult fiának elnöksége alatt zsidó véstörvényesek állt össze és irtotta a magyart Rácalmáson és Dunaadonyban, amint azt bosszuálló vére megkívánta. Csak a rácalmásiak közül tíz magyart tettek

el láb alól, egyik napról a másikra. Hiába könyörgött az eliteltékért a rácalmási plébános. Nem volt kegyelem. Hisz magyarokról volt szó, a hazája épségéért öt évig vérzett magyar népről.

Rácalmáson hármat végeztek ki közülük, miután a felismerhetetlenségig agyonverték valamennyi halálra ítéltet. Kinek a füle, kinek az orra maradt a modern népbirák kezében. Vajon ezt a néger brutalitást szintén a korszellem, vagy a Talmud írja elő? A rácalmási nemzetőrök, akiket pedig szintén a zsidók fizettek napi negyven koronájával, nem voltak hajlandók tulajdon véreikre lőni, amire három budapesti zsidó suhanc állt ki a placra. Amilyen nehezen lehetett őket fégyveres ellenségeinkkel szembeállítani (az barbár dolog!), olyan élvezettel lőttek bele a védtelen, ezernyi ellenség által letiport magyarba.

Hujberné volt az első áldozat. Állítólag bujtogatott, ez volt a bűne. Négy árva és egy tehetetlen apát hagyott hátra. Ki fogja ezeket eltartani és kártalanítani? A zsidó hitközség talán? (Kenyérkereső ötödik fiát ugyanaz a zsidó törvényesek Dunaadonyban lőtte agyon). Három lépésről három golyó végzett a szerencsétlen asszonnyal. A következő két áldozat Siska és Gergő leszerelt katonák voltak. Öt évig álltak az ellenség tüzét, türték cseh tisztek sanyargatását, elszenvedtek minden nyomorúságot a hazai földért, ahol a Talmud tanításai nyomán az alatt garmadába gyűlt a zsidó arany, hogy a hihetetlen szenvedések jutalmául, hazatérten zsidó golyóknak esenek áldozatul. Az első hat golyó nem ölte meg őket. Elhanyagló testük vonaglott még egyet-kettőt. Erre gyilkosok még 3-3 golyót lőttek beléjük három lépés távolságról. Egy skrofulás zsidó suhanc lőtte beléjük még külön ráadásul a hetedik golyót, látható nagy élvezettel.

Az akasztások nagyobb része Duna-Adonyban jutott ki, ahol ugyanaz a zsidó véstörvényesek szedte magyar

áldozatait. A piacon volt felállítva a bitófa, ugyanott székelt a törvényszék három tagja: 2 budapesti sziriai és egy zsidó leszerelt főhadnagy, mint elnök.

Az asszony, akit akasztottak, állítólag tyukot lopott. A cionista hóhér létrán felmászott a bitófára, beakasztotta a kötelet és miután az asszony már a levegőben lógott, nagyobb nyomaték kedvéért ráugrott a létráról a vonagló testre. *A kötél leszakadt és az asszony térdre bukva kezdett könyörögni zsidó bíráihoz magyar életéért. De felállt a zord elnök, szolgáltrakészen előugrott három sziriai és három lövést küldött a térdeplő asszonyba, akinek nyakán ott lógott még az elszakadt kötélt.* A tömeges kivégzés mellett jelentéktelenségnek tűnik fel az a huszonöt-huszonöt botütés, amit közel száz magyarra, nőkre, férfiakra vegyesen mértek ezek az ó-testamentombeli bírák a két községben.

Még szellemeskedésre is ráértek ősi szokás szerint. *Bakosnét, egy tucat gyermek pupos anyját,* bekötött szemmel a csendőrlaktanya falához állították, kihirdetvén előbb előtte a halálos ítéletet. Itt aztán addig lődöztek mellette, míg a szerencsétlen asszonyon kézzelfoghatólag mutakozó hatás ki nem elégitette mások kinjában gyönyörködő perverz kegyetlenségüket.

Ugyanabban az időben *Alsónémedit* is felkereste ez a zsidó igazságszolgáltatás. *Szántó Bernát* hitsorsos vezette ott a harhatalmat, önként vállalkozván a nemes tisztségre. Az első sor-tüze három magyar halott és egy rakás sebesült üdvözölte a tulsó oldalról ma olyan sokat hangoztatott és követelt polgári jogegyenlőséget. Majd összeült a cionista véstörvényszék, amelynek ítélete folytán másnap délután újból négy kivégzett magyar áicsérte a zsidók királyát, Jehovát.

Ezek a gyilkosságok nem a bolsevikiek, hanem a zsidó kapitalisták lelkét terhelik. A megindított vizsgálat iratait viszont a zsidó bolsevikiek tüntették el a diktatura alatt. Mily gyönyörű az összhang közöttük, anuker a magyart küldözgetik a másvilágra, egyszer mint kapitalisták, máskor mint bolsevikiek! Milyen meghatóan védik egymást akkor mint bolsevikiek, most mint kapitalisták és milyen világba-lekja a magyar, amikor a zsidó gyilkosságok megtorlásaikként Szekszár-

don 8 — magyar parasztot (zsidók félrevezetett áldozatait) akasztja fel és küldi őket a sziriai sakálok által elpusztított magyarok vérenek kiengesztelésére!

És miközben fákra aggatott magyar parasztok, munkások, polgárok és katonatisztek bokáját veri össze a szél, a Budapestről megrendelt nyugati sajtó összehangolva zengi hozzá a kórust: pogrom van, zsidóüldözés van Magyarországon!...

Dánér Béla.

— Talpra magyar! Palágyi Menyhért, a „Petőfi Társaság” tagja, levélben köszönt le tagságáról. Hír szerint az igazoló bizottsággal való afférja miatt. Ezenkívül még két tagja leköszönt a Petőfi Társaságnak: Kabos Ede és Peterdi Andor. Még a Károlyi-uralom alatt történt ez: Kabos Ede és Peterdi Andor nem volt hajlandó azonosítani magát a Petőfi Társaságnak Magyarországon csorbittatlansága érdekében hozott határozatával, melyet „reakciós”-nak tartottak. Ezért inkább kiléptek ezek a „magyar” írók. Most remélhetően nyugodtak mindakettőn, mert immár se Pozsony, se Kassa, se Kolozsvár, se Nagyvárad, se Szabadka nem magyar.

mi az a siffre? Nos, maga ezt fogja nekem sürgönyözni:

Steiner, Grand Hotel
Wien

Familie Gesund

Ez azt jelenti: Vázsonyi Vilmos Bécs, Grand Hotel, a levelet szerencsésen és sértetlenül átadtam.

— Szolgálatjára, kegyelmes uram, vegye úgy, hogy már fel is van adva a sürgöny.

— Köszönöm, doktor Pesti Ismerős. Ön jó hazafi.

Ezzel elváltak. Vázsonyi, a politikus tovább gurult a Ringen, Pesti Ismerős pedig a papirjait akarta lebonyolítani. És itt volt egy kis baj, amiből kiderült, hogy Pesti Ismerős nem is olyan jó hazafi, mint hinné az ember. Mert az üzlet mindenekelőtt és a papírok miatt — másnap nem tudott elutazni. Elrohant hát a pesti vonathoz az álmomásra, megfogta az első ismerőst és hasonló diszkréció mellett és hasonló titokban, mint ahogy meg-

fogadta, megeskette ezt is, hogy hűen teljesíti hazafias kötelességét és átadta neki a levelet, a siffre-távirat szövegével együtt.

A levél hát eljutott Pestre. Itt azonban az előző kettőhöz hasonló módon egy harmadik kézbe került. Ez a harmadik ügyvéd nem csinált nagy dolgot az egészségből, hanem elvitte a levelet dr. Bródy Ernőnek a lakására és feladta a sürgönyt is, sajátkezűleg.

Másnap Vázsonyi, a politikus a bécsi Grand Hotelben, éppen az ebédnél ült, mikor a portás a Steiner névre szóló táviratot átnyújtotta neki. Már nagyon ideges és izgatott volt szegény Vázsonyi, alig tudta bevárni ezt a pillanatot. Megkönnyebbülten sóhajtott fel végre! Vázsonyi, az apa, megvigasztalódott. Egyszerre nevetésre állt a szája, mosoly derült az orcáján, *hogyne, mikor Pesten meggyógyult a beteg svájci fiú!* Hiszen itt áll a táviratban: *Familie gesund.* Örömeiben még egy menüt rendelt és elhatározta, hogy most már nem utazik Svájcba. Minek? (ls.)

— Lakáshivatal, tessék rekvirálni! Az „Otthon-kör“-ben mostanában vidám baccarat járja. Néha harminc-negyven darab ezres is hever a bankban. Nagyon épületes látvány ez, különösen ha meggondoljuk, hogy a tisztességes és becsületes emberek mindenütt nyomorognak, a fogukhoz verik a garast, nem tudnak megélni. Szeretnénk elvezetni ebbe az ugynevezett „újságíró-körbe“ — ahol a „magyar“ újságírók és „magyar“ írók vannak — a marhavagyonok lakóit, a sinek fázóit és éhezőit, kik jajgató gyermekeikkel és fázó feleségeikkel együtt étlen-szomjan nyomorognak csak azért, mert román vagy cseh hatóságoknak nem akarták letenni az esküt. Nekik

nincs lakásuk, de arra van Budapestben nyolc nagy terem, egy hall, gőzfűtés, lakáshivatal és eléggé túrnelmes közvélemény, hogy a magyar „újságírók és írók klubjában ezresekét hajigáljanak el a semmittevők. Kérdezzük a lakáshivatalt, a minisztereket, miért nem rekvirálják el az Esterházy-utcai kártyabarlant, a bolsevizmus tegnapi fészket, melyből legalább harminc szoba telne a szenvedő, magyar köztisztviselőknek? A magyarság ma is száműzött a saját hazájában, idegenek bitorolják az örökét. Folytatódik az, ami a háboruban és a két forradalomban megkezdődött: a lavina gördül tovább.

A sajtóhuszárok.

Huszár Károly miniszterelnöki székhelyfoglalója után nyomban szélnek eresztette a régi sajtóirodát, amely rosszul működött ugyan, azonban az ottfelejtett forradalmár ujságírókat nem engedte szóhoz jutni. Abban a pillanatban, amelyben *Bónitz* Ferenc ki volt nevezve sajtófőnökké, a helyettes sajtófőnöki állást birtokba vette *Herczeg Géza*, akit még Károlyi Mihály gróf tett oda és aki a Károlyi-rezsim egyik legjellemzőbb ujságíróalakja volt. A fiatal zsidógyereket Károlyi miniszteri tanácsosi címmel bokráta fel és ő volt a Károlyi-Jászi-féle, külföldön drága pénzen vásárolt cikkek elhelyezője, ő hozta az ország nyakára a külföldi kóbor ujságírókat, akik a Károlyi-féle aranyeső idején teli marokkal merítettek a magyar veritékből. Szerepe ki is merült Károlyi dicsőségének zengésében és propagálásában. A fiatal ur, bármennyire ellenforradalmárnak mutatkozott légyen is, megmaradt a kommún alatt hivatalában és végigbarátkozta az idecsődített külföldi ujságírókat. Friedrichék skartban tartották és csak mellékesen foglalkoztatták. Huszár Károly, akit Károlyiéktól egy egész világ kellene, hogy elválasszon, nemcsak megtartotta *Herczeg Géza*t, Károlyi bizalmi ujságíróját, hanem megtette helyettes sajtófőnöknek is, mert ezzel a liberális sajtó támogatását akarta maga számára biztosítani.

Mindenesetre jellemző, hogy egy

kereszténynek cégjegyzett kormány főbizalmi ujságírója egy notórius károlyista, aki faji értékeit aligha fogja a keresztény eszme diadalra juttatására felhasználni. Mert hozzá kell fűzni mindezekhez, hogy *Herczeg Géza*, a tulajdonképpeni sajtófőnök, a legfelsőbb intéző hatalom a sajtóirodában, a jó öreg *Bónitz* bácsi pedig csak árnyék, aki egyszerűen fedezni kénytelen régi és fémmjelzett katolicizmusával a friss eszű és kereszténységű *Herczeg Géza* intézkedéseit. *Herczeg Géza* használja különben a sajtóiroda automobilját is, míg a jó öreg *Bónitz* többnyire gyalogosan bandukol karrierje kitapasztott utjain.

A Friedrich-kormány alatt legázolt sajtóirodai tagok közül *Lendvai* Miklós, aki a Friedrich-kormány alatt fel volt függesztve és aki *Gellért Oszkár kebelbarátja*, jobbkeze és előretolt pionirja volt, most megint nagy szerephez jutott a sajtóiroda életében. Mindenesetre beletartozik a Huszár-féle sajtópolitikába, amely Az Esttől egészen a Pesti Naplóig keblére öleli a liberális ujságírók gárdáját. Hogy a keresztény lapok fölkészülve várják a pillanatot, mikor csaphatnak le erre a sajtópolitikára, az csak természetes. Ennek el fog érkezni az ideje. Egyelőre élvezzék boldogan a koncentráció gyönyöreit, azonban minden farsagnak megjön a bójtje. A liberális sajtó politikai riporterei különben igen jóra való és derék ujságírók, vasárnap este vacsorát

rendeztek az Otthon-körben Huszár Károly miniszterelnök tiszteletére. A vacsorán azonban, — mint értesülünk, — az Uj Nemzedék szerkesztőségéből senkisémet jelent meg. Nem jelent meg azért, mert Huszár cenzurája, — élén ugyancsak a Károlyi-szerelméről ismert Halász Lajos helyettes államtitkárral, — az

említett lap közleményeit, melyek Bárczy Istvánra és Peyer Károlyra vonatkoztak, egyszerűen letiltotta. Halász Lajos, mint *Az Est* exponense, feltétlenül nagy szolgálatokat tehet nem a keresztény sajtónak, hanem annak, amelyből kiszorított és amely lelkéhez, egyéniségéhez és világfelfogásához közel áll.
bulcs.

MAGYAR EMIGRÁNSOK.

— A Bécsben megjelenő „Ember” első számából. —

Ráby Simon, az önkéntes emigráns.

Göndör Ferenc, a Bécsbe szökött elvtárs, az osztrák fővárosban jelenteti meg hirhedt lapját, az *Embert*, — amely «Magyar emigránsok» címmel közli Ráby Simon, Pintér Miksa és a többi Simon és Miksa arcképeit. A Simonok és Miksák, mint «Magyar emigránsok» a «szép akasztott» idősebb Andrássy Gyula gróf és a negyvennyolc többi emigránsai után: mely kulturfejlődés, mely nemzeti büszkeség!

GONDOLAT

GONDOLAT

Csorny József.

Vázsonyi, a politikus és Vázsonyi, az apa.

— A beteg svájci fiu, meggyógyult Budapesten. —

Vázsonyi Vilmos, a családapa, a Nemzeti Hadsereg bevonulása előtt hirtelen elutazott Budapestről. Vázsonyi elutazása előtt egy levelet meg egy sürgönyt mutogatott mindenkinek. Svájból jött mind a kettő és arról volt bennük szó, hogy a kis Vázsonyi-gyerek nagyon beteg és látni szeretné az apukáját. Vázsonyi az ujságokban is jóelőre bekonferálta a közönségnek ezt a hirt és őszintén szólva, szívből sajnáltuk a derék családapát, aki a politikai szereplés kellős közepéből egyszerre csak elutazik innen és elfeledve csapot-papot, szalad a gyorsvonattal szegény gyereke betegágyához. Vázsonyi mint apa! mondták boldogan. Vázsonyi, az apa, legyőzte Vázsonyit a politikust. És titokban szerencsés utat mondtunk neki és egy kicsit sajnáltuk, mint apát és azt kívántuk: Istenem, csak az a beteg gyerek gyógyuljon meg hamar, hogy mielőbb viszontlássuk Vázsonyit, a politikust.

És szaladt, rohant a bécsi vonat, vitte magával az aggódó apát és kíséretét a messzi idegen felé. Apró kis incidens után meg is érkeztek Bécsbe. Képzeltető, szegény, kövér Vázsonyi apa milyen kinokat állott ki és mennyire kétségbe volt esve, hogy megkésleltették utjában. Ő repülni szeretett volna, repülni a beteg kis fiuhoz, hogy megsimogathassa lázas kis homlokát, hogy odaüljön az ágya szélére és mesét mondjon neki, amitől elaludjon a beteg gyerek. Bécsben azért kipihen magát. Egy-ke nap már se ide, se oda. — Gyerünk a Grand Hotelbe! mondta a kocsisnak. És úgy történt.

Hogy mit csinált Vázsonyi Bécsben, nem tudjuk. Annyi bizonyos, hogy újra politikus lett a családapából, amint azt a következő kis történet bizonyítja:

Vázsonyi, a politikus, megérkezése utáni napon találkozik a Ringen egy pesti ismerősével.

— Alásszolgája, kegyelmes uram, — köszönti a Pesti Ismerős.

— Jónapot, doktor ur. Maga is, maga is . . . sietett Pestről? . . .

— Oh nem, kegyelmes uram. Engem csak az üzleti ügyek, a valuta és a papírok, méltóztatik tudni . . . holnap már utazom is vissza . . .

— Hopp! Ön az én emberem. Nézze, ez nagyon bizalmas dolog, ugy-e köztünk marad és nem lesz belőle pletyka? Tudja, borzasztó kellemetlen volna . . .

— Biztosítom, kegyelmes uram, hogy néma leszek, mint a sir. Én üzletember vagyok, tudom, hogy hallgatni arany és az arany most jó valuta . . .

— Kérem, dr. Pesti Ismerős, arról van szó, hogy *eljuttatna-e egy nagyon fontos politikai jellegű, bizalmas levelet Pestre* valamelyik barátomnak? Természetesen óriási diszkréció és személyes átadás! . . .

— Kegyelmes uram, boldogan álllok szolgálatára. Biztosítom újra: néma leszek, mint a sir.

— Jőjjön közelebb, barátom. Nézze, itt van ez a levél, mondom, országos politikai érdek, hogy a legrövidebb uton Pestre kerüljön. Vigye el a címzettnek. Dr. Bródy Ernő, volt országgyűlési képviselőnek, VI., Gyár-utca 4.

— Kérem alássan, kegyelmes uram. El van intézve.

— És honnan tudom meg, hogy a levél eljutott?

— Ahogy parancsolja . . .

— Figyeljen ide, mikor a levelet átadta, elrohan a legelső postahivatalba és onnan felad egy sürgönyt Bécsbe, hogy minden el van intézve. Egy siffre táviratot. Tudja,

Részlet Kéri (Krammer) Pálnak egy hölgyhöz intézett leveléből.

„Azt hiszem, a tehetség nem is egyéb, rendkívüli bujaságnál. Ehhez járult aztán a legnagyobb baj, amivel egy gyereket a természet útjára bocsáthat: elfinomodott, nemes, érzékeny természettel jött a világra. Ez az érzékeny, finom lény, ami testben, szokásokban, izlésben, idegfinomságban, lélekben egységesen megnyilatkozik, még erősebben reagálóvá tette a szégyenkezés, gyöngédség, lelki tilalom ösztönei iránt. Durvább természetek könnyebben túlteszik magukat ezeken az akadályokon, ezek a nemes emberművek, mint Maga nehezen küzdenek meg vele. A nagy bujasága természete alapján pedig ezt az irtózást, félelmet, gém-t még megerősítette.”

Azt hiszem a tehetség nem is egyéb
rendkívüli bujaságnál.

Levelét jótudt aztán a "baj":
gobb baj, amivel egy gyereket a természet
útjára bocsáthat: elfinomodott,
nemes, érzékeny természettel jött a
világra. Ez az érzékeny, finom lény,
ami testben, szokásokban, izlésben,
idegfinomságban, lélekben egysé-
gesen megnyilatkozik, még erősebben
reagálóvá tette a szégyenkezés, gyön-
géség, lelki tilalom ösztönei iránt.
Durvább természetek könnyebben
túlteszik magukat ezeken az akadály-
okon, ezek a nemes emberművek
mint Maga, nehezen küzdenek meg
vele. A nagy bujasága természete
alapján pedig ezt az irtózást,
félelmet, gém-t még megerősítette.

Pogány-Schwartz József pongyolában.

A véletlen ahhoz a szomorúan értékes alkalomhoz juttatott, hogy egy kedves ismerősöm felkérésére, aki a „sábesz-Napoleon“ volt lakását rekviráltatta magának: az ott maradt butorokban talált irásokat én rendezhettem át, amíg az egész kollekción az ügyészségnél tett bejelentésünk alapján át nem adtuk a rendőrségnek.

A Gutenberg-palotai lakásban anyósával, a szintén „szépemlékezetű“ Czóbel Ernő, volt bécsi „követ“ anyjával lakott. A tágas elsőemeleti dolgozószoba falán még ott árválkodik két rettenetes futurista mázsolmány. Az egyik, egy ember-testen, vagy jobban mondva, Petőfi-utcai bolt elé kiakasztott ócskaruhan, kacsacsőrű tök hetykélkedik fej gyanánt, — gondolnád — pedig az egy lehajtott lejú szalmakalapos festékkeverő, valami szivárványpacnis udvaron. A falak mellett nagy, hátatlan, disztelen könyvállványok, Pogány szellemi arzenálja. Végignézttem a jó néhány száz könyvet. A lehető legegyszerűbben összeállított szocialista-kommunista szakkönyvtár, amelyben elvéve sem, még az *ellenvélemény tanulmányozása kedvéért sem akad olyan könyv, amely az emberiség, a társadalom ügyeit nemzeti szempontból tárgyalná.* Ami magyar vénáju könyv akadt a könyvek közt, (kivétel nélkül a „Népszavának“ beküldött bírálati tiszteletpéldányok), mind felvágatlanok. Annál sűrűbb forgatásra valának a szélsőségesen forradalmi könyvek. Ezekbe széljegyzeteket irt a gazdájuk, amelyek kísérteties fényvel világítanak be a „forradalmár“ lelkületébe.

A forradalmak történeteinek német monográfiája valóságos dokumentumgyűjteménye annak: hogyan olvasta rá ez a lelkiismeretlen történetbuvár, ez a történelmi ma-

terialista a tőlünk teljesen idegen eseményeket a hazai viszonyokra. Tetszése jeléül sokszor felkiáltójelet alkalmaz. Különösen tetszik neki Anglia történetéből egy epizód, mikor a zsoldos katonák megtagadják béremelési kérelmük miatt az engedelmisséget! *Katonasztrájk!* lelkendezik a margón Pogány ceruzája s ez a felkiáltójel mutatja meg, honnan merített ötletet és inspirációt pokoli munkájához.

A világorradalom üstökösét leste minden magáról adott vallomása szerint. De külön jellemző morálja van. A detektívek a második házkutatás alkalmával egy iparművészeti remeknek beillő divánpárnát találtak a holmijai között, amelyet még a háboru alatt mint haditudósító úgy „hozott el emlékül magával“ egy lengyelországi megszállott kastélyból. Levelei közt ott vannak egy katonai barátjának tanácsai: *a szolgálat alul való kibujás módját a leendő hadtestparancsnokot.*

A levelei, azok aztán érdekesek. Íróasztalában a rendőrség először sok érdekes dolgot visszahagyott. Nem „bűnjelek“ éppen, de ennek a sátáni alaknak a figurájához nagyon hozzátartozó pikáns karcolások. Ugy-e, elég pikáns dolog, hogy a nagy felekezetiüldöző — mint két könyvecske is bizonyítja — *a Zionegylet tagja volt.* Nem hiányzott azonban az irások közül *a Chevra Kadisa évi értesítője sem.*

Az a névjegyecske sem utolsó, amelyben a mindenható népbiztosnak a pártfogásába ajánlja *Purjesz Lajos ur (a Világ szerkesztője) — mit gondolnak kit? — a fiatal Schossberger bárót.* (Tehát a báró is különös elbánásra számíthatott, ha történetesen — zsidó volt.) *Ambrus Zoltán* teljesen kimért, hideghangu levélben invitálja Pogányt a „Napoleon“-ról való megbeszélésre. Annál melegebb *Lengyel*

GONDOLAT

Menyhért köszönőlevele, amelyben könyvének kritikáját köszöni meg Pogánynak, irván a következőképpen:

„Szívből köszönöm önnek a szép tárcát a „Népszavában“, — nemcsak azért, mert a könyvemről szólott, s mert ugyanazon ügy szolgálatában áll, melyért mindketten teljes komolysággal és tisztességgel harcolunk, hanem azért is, mert biztositás, visszhang, s jóleső biztositék arról, hogy e példátlanul közönyös és cinikus országban is érdemes meggyőződéseket hirdetni“...

Igy dicsérték egymást „ugyanazon ügy“ két budapesti szellemi munkásai.

De ezek elvégre csak intim apróságok. A tanulságosabb dolgok a kommunizmus irományai.

Ezekből néhányat ismertetett már a „Nemzeti Ujság“. Ott vannak paksamétaszámra a vidéki politikai megbízottak rendszeres napijelentései a lakosság hangulatáról. Rettenetes retrospektív krónikája ez az éhínségnek, a hazafias szabotagenak, a gazdasági összeomlásnak, az ellenforradalom elleni inkvizíciónak.

Ott van az akták közt egy *Bienstock* nevű politikai megbízott önajánló levele, melyben dicsekvőleg vallja, hogy egyik dunántuli községben 76 ellenforradalmárt „tett értelmetlenné“. Ott van a most is szívet dobogtató jelentés a derék 7-es huszárok (Pápa) nyílt ellenforradalmi hangulatáról, ott van magának Pogánynak hatalmas adattanulmánya a vidéki ellenforradalmi jelenségekről, különösen a papság és a székelység „veszedelmes“ mozgólódásairól.

Közbe-közbe egy csomó „pro domo“ följegyzés. (Nagyon tanulságos dolgok ezek. Országos jelentőségű ügyek csak úgy ötletszerűleg odavetve egy szelet papírra. Ez az ötletszerű hevenyészés volt stílusa az egész zsványuralomnak.) De a történelmi dokumentumok legértékesebb darabja kétségkívül

az a jegyzőkönyv, amelyen Pogány, Szántó és Haubrich sajátkezü aláírása ékeskedik (perverz autogramgyűjtők sokat adnának érte) a híres májusi napokból, a gyári munkászászlóalj hangulatáról. Sok gyár megbízottja reprodukálja szóról-szóra a munkások nyilatkozatát, pl. ilyeneket:

— Azt mondják, hogy ők mindent megtesznek a proletárdiktatúráért, de meghalni nem akarnak!

— A harc nem Pesten dől el.

— Ha biztositják, hogy győzünk s mindenki elmegy: akkor mi is elmegyünk!

A jelentések kilencven százaléka ilyen. A munkásságnak persze tetszett a diktatura, míg a „szociális termelés“ előnyeit élvezte, de már a „kötelesség“ — ott nem állott kötélnék még bálványozott vezéreiert sem.

Mindeneknél jellemzőbb az a terjedelmes gyűjtemény, amelyet Pogány a Károlyi-forradalom óta állított össze magáról. Minden jelentéktelen ujságcikk, amelyben éppen hogy a neve előfordult: belekerült ebbe az önéletrajzi adattárba. Ilyen hű, smokk-forradalmár volt ez a potykaszájú demagóg. De belekerültek ebbe a gyűjteménybe azok az irások is, amelyeket Pogány ellen irtak. Csufondáros és fenyegető névtelen levelek váltakoznak az „Uj Nemzedék“ erősen támadó (sajnos, Cassandra-sorsu) kritikáival. Akták, amelyekben katonatisztek, vagy a vasasok az ő személye ellen tiltakoznak, vidéki ujságcikkek, amelyeknek szerzőjét a monogram alapján nyomoztatta ki és üldöztette. (Mert azt is megtette ám ez az egyébként nyulmódra félenk pseudo-Nero.)

Sok szomorú és tanulságos történelmi okmány van együtt. Oda tartozik az a zaeszkónyi önarcképgyűjtemény is, amit Pogány szintén a maga kultusza adataival szedett össze. De nincsen egy sem olyan kifejező, mint az a körtávirat, ame-

lyet a diadalmas „Nemzeti Tanács“ küldött szét az országba, minden hatósághoz, s amelynek egyik péld-

dányára a vidéki postatisztviselő hivatalos formassággal odagépelte: „Fej nélkül érkezett . . .“

Szem.

Ki felelős a háboru kitöréséért?

Ki ne emlékeznék rá, milyen erőlködéseket fejtett ki a párisi béketanács, hogy a világháboru igazi okozóját kinyomozza és felelősségre vonja. Elhisszük, hogy az entente felelős államférfiainak szempontjából ez a kérdés nagyon, de nagyon fontos. Mert hiszen a zsidók kivételével a világháboruban voltaképpen egy nép sem nyert, hanem csak pyrrhusi győzelem volt, amelynek vívmányai összehasonlíthatatlanul többre kerültek, mint amennyit a valóságban megérnek. Természetes tehát, hogy az entente vezető államférfiainak is elkelve valami bűnbak, amelyre a háboruért való felelősséget hárihatnák, addig, amíg népeik győzelmi mámore tart. . . Ki tudja, mi lesz, ha odaát is ráeszmélnek, hogy voltaképpen ők is megették — a békát.

A háboruért való felelősség firtatása alapján olyan, mint a késő bánat. Eső után köpenyeg. Ha sikerülne számtani biztossággal megállapítani, ki volt az az őrült, vagy gazember, aki a háboru furiáját az emberiségre rászabadította, ebből senkinek haszna nem volna. A háboru millióra menő halottjait ez a megismerés feltámasztani nem fogja s az elpusztított javak milliárdjait vissza nem adja.

De e boldogtalan kérdés ilyen firtatása nemcsak céltalan, hanem igazságtalan is egyben. Ha meggondoljuk, hogy a világháboru jóformán az egész emberi nemet két ellenséges táborra szakította, amelyek

ádáz dühvel rontottak egymásra, be kell látnunk, hogy a nemzetközi gyűlölködés ez az elemi megnyilatkozása egyes emberek akaratától, machinációjától teljesen független. A német császár odahaza hatalmas volt és népszerű; de ha a háborut ezerszer akarta volna is, nem érte cél, ha népe nem követi. A császár ellenképe Tisza István. Akárhogy piszkolták, Tisza István nagy ember volt, de nem volt népszerű. És népszerűtlensége dacára a háboru kitörésének pillanatában az egész magyarság mint egy ember sorakozott körülötte. Értsük meg jól: a legtöbb politikus nem vezet, hanem vezetik — az események. A politikusok történelmi nagysága rendszerint abban áll, hogy jó orruk van: idejekorán megneszelik, miféle kurzusnak van jövője és kellő időben ennek az iránynak állnak élére.

Igy vagyunk a világháboruval is, amelynek kitörését nem egyesek akarata, hanem Európa politikai fejlődésének több száz éves iránya készítette elő s a nemzetek féltékenységének és gyűlölködésének elemi ereje kényszerítette ki. Egy japán diplomata jóval a háboru kitörése előtt könyvet irt erről a kérdéstről és rámutatva az európai politikában uralkodó *hatalmi egyensúly* elvének következményeire, kimondotta, hogy egy közeli világháboru tisztára elkerülhetetlen, olyasmi, amivel minden komoly embernek számolnia kell.

A politikai egyensúly elve olyan régi, mint a reformáció. Vele körülbelül egyidőben jelenik meg Európa

GONDOLAT

szinpadán. V. Károly német császárnak a spanyol trónra való jutása következtében az európai egyensúly hirtelen a Habsburgok javára billent. Amerika felfedezése, Német- és Spanyolország perszonális uniója a Habsburgok hatalmát annyira megnövesztette, hogy Ferenc francia király hatalmas riválisának fojtogató karjait érezve csavarodni országára, Szulejmán szultánnal lépett szövetségre. A magyarság akkor itta meg első ízben az európai politika levét. Sajnos, a törökök a császár ellen hadakozva, hazánkat tiporták le...

Ettől az időtől kezdve az európai államok két ellenséges táborra szakadtak, melyek élén a német császár s a francia király állottak.

Az európai politika legfőbb célja pedig az volt, hogy e két hatalmi csoport egyensúlyát biztosítsa. Ez természetesen csak abban az esetben vezetett volna célhoz, ha az európai nemzetek élete a szó szoros értelmében megkövesedett volna, ha amolyan ásatag kövülethez válik hasonlóvá. Csakhogy a politikában ilyesmi lehetetlen. Herakleitos híres mondása: *πάντα ῥετ* sehol annyira nem érvényesül, mint épp a nemzetek életében. A francia politikusok nagyravágyása több ízben megkísérelte ezt a politikai egyensúlyt a *grande nation* javára billenteni. Emlékezzünk csak vissza a spanyol örökösödési háborúra, a „Napkirály“ (XIV. Lajos) uralkodásának vége felé és Napoleon erőlködéseire. Igaz ugyan, hogy ebben az élet-halálharcban a német-római császárság tönkrement és a Habsburg-ház megroppant, de a franciák sem jártak jobban: Ausztria helyére vezető hatalom képében Poroszország lépett, Franciaország pedig Angliával volt kénytelen megosztani nemcsak politikai hegemoniáját, hanem gyarmatait is. Keleten, e rivalitás folytán, Svédország nagyhatalmi állását játszotta el, Lengyelország elpusz-

tult s e két, egykor oly hatalmas birodalom rovására, vezető szerepre Oroszország tett szert, amelynek viszont épp a legujabb időben, a szélső keleten támadt veszedelmes versenytársa, a nagyratörő japánok személyében.

A politikai helyzet eszerint egyre komplikálódott. Mig azonban az ujkor első századaiban az európai nemzetek kölcsönös versengése hol vallási mezbe öltözött, mint pl. a harmincéves háboruban, hol pedig a nacionalizmus cifra ködmönét öltötte magára, addig ujabban a politika gazdasági vonatkozásai egyre élesebben domborodtak ki s ezzel az európai népek ellentéte krónikussá vált. Emlékezzünk csak vissza arra a közkeletű ujságfrázisra, hogy a világháboru nem a csatatereken, hanem a boltokban fog eldőlni. Ez az állítás ugyan hazugnak bizonyult; annyi azonban tény, hogy a legujabb időben az európai népek külpolitikája az üzlet jegyében állott s a diplomaták minden igyekezete oda irányult, hogy egyik állam a másik rovására semmiféle gazdasági előnyre szert tenni ne tudjon. Ha pedig minden éberségük dacára egyik-másik hatalmi érdekcsoport akár területnagybodásra, akár más előnyre, mondjuk kedvező kereskedelmi szerződésre tett szert, a többiek menten előálltak és tenyerüket tartva, hasonló előnyökre tartottak igényt. Vásári kofák tesznek így. A diplomácia virágnyelvén az effajta túlekedést kompenzációs politikának nevezték el. Bővebb magyarázatra, azt hiszem, nem szorul, hogy a politikai egyensúly elmélete s a velejáró kompenzációs politika szükségképpen háborúra vezetett, mert minden nagyobb politikai változás az európai egyensúlyt föltétlenül felborította. A diplomata urak már akkor is vért izzadtak, ha a miridita törzsfőnökök jónak látták a padsah egyik-másik pocakos basájá-

GONDOLAT

nak rosszul felszerelt seregét helyben hagyni, de ilyenkor az európai egyensúly repedező fazekát még valahogy összedrótozták. Ha ellenben, ne adj Isten, valami vakmerő politikai fenegyerek erősebben talált ebbe a kényes köcsögbe bele rugni, a diplomaták bölcsessége menten véget ért és szerepüket a kardcsörtető hadvezérek vették át.

A zsidóság világosan felismerte az európai politika egyensúlyelvének ingatag mivoltát s igyekezett azt a saját hasznára fordítani. Tudta jól, hogy a háboru rá nézve a legnagyobb áldás, a legfényesebb üzlet, a gójokra viszont a legnagyobb átok, biztos romlás és így boldog lett volna háborut nem csinálni, ha tehetné. Hogy pedig tehetné, mutatják a fejlemények. Mert elvitázhatatlan tény, hogy a mostani világháborunak az első lökést a dönmék, a szalonikii félzsidók, Sabbataj Cevinek, az utolsó álmessiasznak szabadkőműves ivadékaik adták, amidőn Abd-ul-Hamid szultánt trónjától megfosztották és Törökországot pániszlám jellegéből kiforgatva, máról-holnapra nemzeti állammá gyurták át. Az európai egyensúly ekkor borult fel.

Az ifju-törököknek nevezett zsidószabadkőműves párt 1908-iki nyári forradalma ugyanis azokat a mozgalmakat eredményezte, amelyek hazánkban a magyar nyelvnek hivatalos nyelvvé történt nyilvánítása után következtek be: a nem-török népek megmozdultak és saját nyelveik számára hasonló jogokat követeltek. Jahja, asziri imám és Mubarak el-hasza-i seikh zendülése Arábiában, az albánok, örmények, a szyriai keresztények mozgolódása mind megannyi előjátékai voltak az 1912-ben kitört balkáni háborunak, amely az amugy is labilis európai egyensúlynak megadta a kegyelemdöfést.

Már pedig az európai egyensúly

egyik legfontosabb tényezője éppen Törökország volt, ez a bomladozó, haldokló államtest, amelynek kiárvóban levő életerejét az európai nagyhatalmak féltékeny diplomatái tisztára mesterségesen, orvosi műkifejezéssel élve, politikai digitaliszinjekciókkal tudták csak meghosszabbítani. Amint a diplomata doktor-bácsik munkáját a szalonikii félzsidók megzavarták, a szegény „beteg ember” ágyánál egyszerre ott termettek a balkáni fenegyerek s a haldokló törököt elkezdtek irgalmatlanul puffolni, döngötni, úgy hogy Isten csodája volt, hogy menten másvilágra nem költözött. A diplomaták az utolsó pillanatban közbeléptek s a „beteg ember” életét — ez egyszer utoljára — megmentették, de már akkor későn volt. Az európai egyensúly felborult. A balkáni kulturbestiák felborították.

A zsidóság tisztában volt a helyzettel s az eikövetkezendőkkel. Nevezetesen tudta, hogy a keleti kérdés úgy összebogozódott, hogy annak kusza csomóit már csak a háboru kardja tudja, nem ugyan megoldani, hanem igenis elvágni s azért úgy okoskodott, ha háboru kell, legyen, de akkor legyen az mennél nagyobb. S erről jó eleve gondoskodott a kezében levő sajtó. *A gójokat egymás ellen izgatva, megteremtette a háboru legfontosabb és legszükségesebb érzelmi előfeltételét: az európai népek kölcsönös gyűlöletét.* A legsovinisztább lapok minden európai országban a legzsidóbbak voltak; a londoni *Daily Mail*, a zsidó *Northcliffe* kreaturája, a párisi *Matin*, Buneau Varilla szennylapja, a pétervári *Novoje Vremja*, *Northcliffe* fiókja, a *Berliner Tagblatt* s a bécsi *Neue Freie Presse* remekeltek a népek egymásra uszításában. Rövid idő alatt puskaporos lett a levegő és csak egy szikrára volt szükség, hogy Európa légbe röpüljön.

Egyszerre hire jött, hogy Ferenc Ferdinánd trónörököszt meggyilkolták. E rémhír hallatára Budapesten csoda történt. Tessék csak visszaemlékezni a háboru előtti időkre: népszerű ember volt-e akkortájt a boldogult főherceg vagy sem? Ugyebár: nem. Még pedig egyszerűen azért nem, mert tisztességes családi életet élt, tehát holmi zsidó színésznek nem férközhettek családi szentélyének közelébe, azonfelül kemény legény és bőszi antiszemita hirében állott — csupa olyan sajátságok, amelyek a lehető legrosszabb ajánlólevél színében tűnnek fel az érdekeit féltő zsidóság előtt. És mégis mi történt? Ugyanaz a piszkos bócherhad, amely a gyűlölt főhercegre, amíg élt, minduntalan kiöltötte nyelvét, ugyanazok a jordányok, akik szívük mélyében a monarchiának esküdt ellenségei voltak, a szerencsétlen főherceg halálhírére üvöltöttek hazafias felháborodásukban és vérben forgó szemekkel ordították: halál Szerbiára! Van-e ma még ebben a csuf zsidófészekben olyan „pali“, aki elhiszi, hogy ugyanezek az ujságíró talmudisták, akik szemhunyorítás nélkül, máról-holnapra monarchistákból republikánusokká és republikánusokból kommunistákká vedlettek át és ha kell politikai színeiket óráról-órára, percről-percre úgy fogják változtatni, mint egy jól trainirozott chameleon, hazafias lelkesedésből izgattak a háboru mellett? Feltételezhető-e ezektől a hazudozó, minden hájjal megkent gazemberektől a „bona fides“, a becsületes jóhíszeműség?

Az erkölcstelen zsidó zsurnalokrácia a „nép“ — értve a zsidóságot — érdekében dolgozott, izgattott, hogy módjában legyen jó üzletet csinálni. Hiszen még az a csuf uszító dal: „Megállj, megállj, kutya Szerbia...“ kacskaringós melódiájával, galíciai kunkorományra emlékeztet és minden bi-

zonnyal pájeszes koponya szellemi terméke.

A szerencsétlen magyarság fölült az izgatásnak. Tisza István volt azoknak a keveseknek egyike, akiket a zsidó sajtó lármája hidegen hagyott. Sajnos, Tisza nem volt elég népszerű ahhoz, hogy a háborus uszításnak gátat vethetett volna. Azonfelül a munkapárt is sokkal inkább el volt zsidósodva, mintsem a revach kísértésének ellen tudott volna állni. A zsidóság pedig a háborut akarta, a „közvélemény“ irányítása tőle függött s így nem volt az a földi hatalom, amely a háboru kitörését megakadályozhatta volna.

Eszem ágában sincs azt állítani, hogy a háboru kitörésében egyes rövidlátó, vagy éppen rosszindulatu államférfiaknak semmiféle részük nem lett volna, de azt hiszem, a mondottak tárgyilagos mérlegelése után mindenki be fogja látni, hogy a háboru kitörésében a budapesti zsidó ujságírók javarészenek igen nagy részük volt s így a felelősség, mint felbujtókat, őket is terheli. Biróságaink figyelmét e tényre felhiva, remélem, hogy az illetékes tényezők a felelősség kérdésének mérlegelésénél a sajtót nem hagyják figyelmen kívül s a tényállás megállapításából a szükséges konzekvenciákat kérlelhetetlenül le fogják vonni. Ha a felbujtó más bűnözési esetekben olyan elbírálásban részesül, mint a közvetlen tettes maga: a háborura bujtogatók sem érdemelnek más sorsot, mint azok, akik azt közvetlenül idézték elő.

Kmosskó Mihály dr.

Még mindig nem tudja,

hogy a nemzetietlen, erkölcs-
telen sajtó juttatta a bolsevista
gajdeszba Magyarországot?

Még mindig nem tudja,

hogy csak a becsületes, őszinte,
komoly, nemzeti keresztény
sajtó mentheti meg jövőnket?

Még mindig nem tudja,

hogy benőtt fejü, értelmes, ön-
tudatos keresztény csak a kö-
vetkező lapokat olvassa:

**a Nemzeti Ujság-ot,
az Uj Nemzedék-et,
a Képes Króniká-t,
a Gondolat-ot,
az Uj Lap-ot
és a Neue Post-ot.**

Kiadja: Központi Sajtóvállalat rt. IV. Gerlóczy-u. 11.

WIEN

**utcáin, tőzsdéiben,
kávéházaiban és
szállóiban**

**követelje a
Központi Sajtó-
vállalat lapjait:**

a

**NEMZETI UJSÁG-ot,
UJ NEMZEDÉK-et és
KÉPES KRÓNIKÁ-t,**

Hirdetéseket

a

**Nemzeti Ujság,
Uj Nemzedék,
Uj Lap,
Képes Krónika,
Gondolat és
Neue Post-ra**

felvesz a kiadóhivatal,
IV., Gerlóczy-utca 11.